

คำกล่าวเปิดและปาฐกถาพิเศษ

ของ **พณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร**

ในพิธีเปิดการประชุมประจำปี 2546 ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เรื่อง “**รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**”

วันจันทร์ที่ 30 มิถุนายน 2546 ณ ห้องแกรนด์ไดมอนด์บอลรูม

ศูนย์การประชุมและการแสดงสินค้าอิมแพ็ค เมืองทองธานี จ. นนทบุรี

ท่านรองนายกรัฐมนตรี ท่านรัฐมนตรี ท่านประธานและคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ท่านเลขาธิการ ท่านผู้มีเกียรติ นักวิชาการทุกท่าน

วันนี้ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้มาร่วมในพิธีเปิดการประชุมประจำปี 2546 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือสภาพัฒน์ ต่อเนื่องเป็นปีที่สองแล้ว และหัวข้อในการประชุมวันนี้ ก็เป็นเรื่องของ “**การพัฒนาที่ยั่งยืน**” ซึ่งผมถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาประเทศ และขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มาร่วมในเวทีแห่งการสร้างสรรค์แห่งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ก็คือเรามีเป้าหมายเดียวกันที่จะให้ชาติของเรามีความก้าวหน้า ได้มีการพัฒนาไปอย่างยั่งยืน และให้พี่น้องประชาชนของเรา ได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ก่อนที่ผมจะไปพูดเรื่อง “**รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**” ผมคิดว่า ถึงเวลาที่เราจะต้องซักซ้อมกันถึงแนวคิดของ “**Sustainable Development**” หรือ “**การพัฒนาที่ยั่งยืน**” ซึ่งผมเชื่อว่าเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นที่สำคัญของการสร้าง Competitiveness หรือขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หมายความว่า ก่อนที่จะบอกว่า เราจะพัฒนาประเทศเพื่อไปแข่งขันกับคนอื่นได้ เราจะต้องพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ถ้ายังพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ได้ การแข่งขันนั้น คือไปแข่งเพื่อแพ้ ถ้าแข่งเพื่อชนะ ต้องมีการพัฒนาที่มีความยั่งยืนในประเทศ

ผมคิดอย่างนี้ ก็ไม่เหมือนกันทีเดียว บางครั้งเวลาเราพูดถึงเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน กับการพูดถึงเรื่องของ Competitiveness นั้น จะมีความเชื่อมโยงกันอยู่ บางทีเราอาจคิดว่าเป็นเรื่องเดียวกัน จริงๆ แล้วไม่ใช่ เหมือนนกหวีงผลัด ไม้หนึ่งกับไม้สอง แต่ก็ไม่ได้กับไม้หนึ่งไม้สองเสียทีเดียว มันต้องวิ่งคู่ขนานกันไป โดยที่หลักเบื้องต้นนั้นคือ การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องรีบทำให้ได้ แต่สามารถทำ Competitiveness ควบคู่กันไปได้ โดยจะต้องเน้นหนักให้การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ประสบผลสำเร็จไปได้เร็วที่สุด เพื่อระดับการแข่งขันที่เรายกขึ้นมา นั้น เป็นการแข่งขันที่มีโอกาสชนะสูง

ที่สำคัญก็คือ ต้องมี **Benchmark** เพราะจะได้รู้ว่า เราจะพัฒนาให้ยั่งยืนนั้น ตรงไหน แคไหน จึงจะเรียกว่ายั่งยืน และแน่นอน ดัชนีทุกดัชนีมันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ยกตัวอย่าง ปริมาณน้ำฝนที่ตกในประเทศไทย ในวันนี้กับ 40-50 ปีที่แล้ว ถามว่า น้อยกว่าเดิมไหม น้อยกว่าเดิมมาก แต่ประชากรมี

มากกว่าเดิมมาก สัดส่วนไม่เท่ากัน แล้วความสามารถในการจะอุ้มน้ำเพื่อเก็บไว้ใช้ ก็ลดน้อยลงเพราะความตื้นเขินของแม่น้ำลำคลอง อันเกิดจากป่าไม้ถูกทำลาย มีดินถูกกัดเซาะทำลาย น้ำจึงไหลลงทะเลมาก เราเลยมีน้ำท่วมกับน้ำแล้งเสียมาก ฉะนั้น สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เห็นได้ชัดว่า เราต้องทำอะไร เพราะฉะนั้นความเปลี่ยนแปลงใน Benchmark ก็ต้องมีตัววัด

และผมยังมองต่อไปอีกว่า คำว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เป็นสิ่งที่มีความเป็นนามธรรมสูง (Level of Abstraction) เพราะฉะนั้นถ้าเราจะวัด จะติดตามเพื่อให้ได้ผล ให้อำนาจ เราไปถูกทางแล้ว จะต้องมีการจำกัดความในแต่ละตัว เพื่อจะได้กำหนดโดยประมาณว่า ถ้าไปแถวนี้ เราก็พอใจแล้ว เราต้องพยายาม Qualify แล้วก็อย่าลืมว่า มันมีความเชื่อมโยงกัน จากตัวนี้มาสู่ตัวนั้น ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นเรื่องน้ำ ป่าก็จะมีผลเชื่อมโยงกันหลายตัว มีความเกี่ยวข้องกับปริมาณประชากร เพราะว่าสมัยนี้เรื่องของความเชื่อมโยงเป็นเรื่องสำคัญที่เราจะต้องเข้าใจ เราถึงใช้คำว่า “บูรณาการ” ตลอดเวลา คือผู้ที่ทำเรื่องเครื่องชี้วัดและวัด ต้องเข้าใจเรื่องของ Experimental Research Design ต้องเข้าใจเรื่อง Treatment ว่าถ้าเราจะใส่อย่างนี้เข้าไป จะมีผลอย่างไร คือ ต้องมีการ “วัดได้ วัดเป็น” ถ้าหากเราย้อนไปเมื่อปี 2545 นักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับรางวัล Nobel Prize ซึ่งเป็นผู้ชำนาญเรื่องของ Cognition Psychology เป็นคนที่นำเรื่องของระบบ Experimental Design เข้าไปสู่ระบบเศรษฐศาสตร์ จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก

สรุปได้ว่า ระบบของการทดลองเพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่จำเป็น เมื่อก่อนนี้เราไม่ใช้ระบบทดลอง แต่เดี๋ยวนี้ แม้แต่ทางด้านสังคม (Social Science) ก็ยังต้องใช้ระบบทดลองมากขึ้น ที่ผมพูดอย่างนี้เพราะว่า *ถ้านโยบายของรัฐบาลทำแบบนั้น จะมีผลเปลี่ยนแปลงอะไร ถ้าไม่ทำอะไรเลยปล่อยไปตามธรรมชาติจะเป็นอย่างไร* ดังนั้น เราอาจจะใช้เรื่องของ Time Series เรื่อง Experimental Design เรื่องของการ Control Verifiable ต่างๆ สิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่นักชี้วัดทั้งหลายต้องมองให้รอบคอบ เพื่อเราจะได้ไม่เสียสตางค์ และเสียเวลากับ Treatment ที่ผิด ถ้านโยบายผิด รัฐบาลนี้พร้อมเลิก พร้อมเปลี่ยน แต่ถ้าไม่ผิด ยังไงก็ไม่เลิก ไม่เปลี่ยน แต่ว่าทุกอย่างต้องพิสูจน์ด้วยหลักทางวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่พิสูจน์ด้วยความรู้สึก เราอยู่กับโลกของความรู้สึกมานาน ต่อไปนี้ ความรู้สึกต้องเบาบางลง ทุกอย่างต้องใช้วิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์ตัวเองว่า เราควรที่จะต้องยกเลิกหรือเดินหน้า เพราะฉะนั้น ถ้าสภาพพัฒนาก็ดี เครือข่ายของสภาพพัฒนาก็ดี ถ้าเราสามารถมีระบบกลไกในการวัดเป็นวิทยาศาสตร์แล้ว จะทำให้เราสามารถเข้าใจเรื่องของการใช้นโยบายที่ถูกต้องเพื่อแก้ปัญหา แล้วเข้าใจความเชื่อมโยงของนโยบายทั้งหลาย

ถ้าเราจะมองคำว่า “Sustainability” ผมก็แปลง่ายๆ คือ “ความสมดุล” ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุล หรือถ้าจะใช้หลักของพระพุทธเจ้าก็คือ “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือเรียกว่า Theory of Harmony หมายความว่า สิ่งที่อยู่ร่วมกันนั้น จะต้องก้าวไปด้วยกันในลักษณะที่มีความสมดุล ผมลองย้อนมาดูถึงร่างกายของมนุษย์ ทุก 6 เดือน เราไปตรวจเลือด เพราะว่ามันมี Benchmark ที่มีการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์แล้วว่า ถ้าคอเลสเตอรอลไม่เกิน 200 เราปลอดภัย ไม่มีปัญหาเรื่องไขมันในหลอดเลือด ถ้าอยู่ที่ 230-250 ต้องไปคุมอาหาร เมื่อคุมแล้วยังไม่ลด จะเริ่มให้ยาแล้ว นี่คือ Treatment น้ำตาลไม่เกิน

110 ถือว่าปลอดภัย ถ้าเกิน 110 ต้องลด ควบคุมอาหารแล้วยังเอาไม่อยู่ แสดงว่าเบาหวานจะมาแล้ว ตอนหลังเรบอกว่าคุณคอเลสเตอรอลอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องดูไตรกลีเซอไรด์ ดู LDI (สารตะกั่วในเม็ดเลือด) เพราะว่าพอมนุษย์ยิ่งรู้มากขึ้น ก็เริ่มมีความละเอียดของการมองปัญหามากขึ้น

การพัฒนาที่ยั่งยืนก็เช่นกัน ที่เปรียบเสมือนเป็น “มนุษย์ประเทศไทย” จะแข็งแกร่งได้อย่างไร ในเมื่อยังมีคนจนอยู่ มีป่าไม้ถูกทำลาย มีน้ำแล้ง มีน้ำท่วม มีมลพิษ (Pollution) มาก สิ่งแวดล้อมหมดไป เพราะมนุษย์มีการเจริญเติบโต การใช้ทรัพยากรจึงไม่สมดุลกับทรัพยากรที่มีอยู่ สิ่งเหล่านี้คือความไม่สมดุล ถ้าเราจะแก้ไขก็คือ ต้องมองว่าเราจะทำอย่างไรให้ผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้นมีความสุข โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อย่างเช่น คนกับคน คนกับธรรมชาติ รัฐกับประชาชน เศรษฐกิจกับสังคม ทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อม แต่บางทีก็ไม่ใช่ว่าจะมีอยู่แค่นั้น มีถึงสาม สี่ความสัมพันธ์ซึ่งเชื่อมโยงกันอยู่

สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ท่านทั้งหลายจะต้องขบคิดกันในช่วงบ่ายนี้ในการแยกกลุ่มย่อยว่า เราจะมองประเทศไทยอย่างไร แต่ต้องไม่ลืมว่าความเชื่อมโยงนั้นมีมากมาย เช่น ถ้าเราถามเกี่ยวกับเรื่อง “คน” คนก็คือส่วนหนึ่งของครอบครัว ครอบครัวคือสถาบันหนึ่งของสังคม สังคมคือส่วนหนึ่งของประเทศ ประเทศเป็นส่วนหนึ่งของโลก โลกเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาล เมื่อก่อนนี้เราคิดว่า การดำเนินงานด้านวิทยาศาสตร์ที่เป็นเบื้องหลังสูตร $E=mc^2$ ของไอน์สไตน์ หรือ ทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลก เราใช้หลักของการคำนวณ โดยกำหนดว่าจุดหนึ่งคงที่ จุดที่สองก็คงที่ ถ้าเราวิ่งด้วยความเร็ว 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง จะวิ่งจากจุดหนึ่งไปถึงจุดหนึ่งเราใช้เวลาเท่าไร แต่ข้อเท็จจริงแล้ว โลกมีการเคลื่อนที่รอบจักรวาล เพราะฉะนั้นการกำหนดอย่างนี้ไม่ถูกแล้ว ความละเอียดของการคำนวณไม่มี อีกด้านหนึ่งก็มีการพูดถึงถึงเรื่อง Quantum Physic ที่ก่อให้เกิดพวกไมโครชิพมากมาย ตอนนี้ปรากฏว่า 2 ทฤษฎีนั้น น่าจะรวมกันได้ คือมีการพูดถึงแรงโน้มถ่วงกับ Quantum ไปโน่นแล้ว

นั่นคือสิ่งที่ท่านอย่าลืม อย่าไปคิดว่าจะไม่มีมีความเชื่อมโยงกัน นี่คือจุดอ่อนของระบบการศึกษาไทย ระบบของความคิดของคนไทย ความคิดของคนไทย ระบบการศึกษาไทย ทำให้คนพยายามคิดแบบแยกส่วน เพราะเราได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ Devision of Labour ในสมัยเก่า คือ เหมือนกับลักษณะของสายการผลิตอุตสาหกรรม ในอุตสาหกรรมคิดเป็นท่อน ไม่ได้คิดความเชื่อมโยง จึงเป็นจุดอ่อนที่สังคมไทยจะต้องหันกลับมาบอกว่า ความเชื่อมโยงทั้งหลายมีอย่างไร ถึงจะอยู่ร่วมกันได้โดยไม่แยกส่วน

ประเทศไทยในวันนี้ ต้องไม่แยกส่วน ความคิดทุกอย่างต้องเป็นระบบวิทยาศาสตร์ ถ้าจะทำให้ยั่งยืนได้ สังคมไทยต้องการความคิดที่สร้างสรรค์มากมาย (Constructive Thinking) ฉะนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต เราไม่ได้ใช้วิกฤตให้เป็นโอกาสเท่าที่ควร ท่านเชื่อไหมว่า ชาร์สที่เกิดขึ้นที่ฮ่องกง คนฮ่องกงเขาบอกผมว่า จากผลกระทบของชาร์ส วันนี้คนฮ่องกงเลิกถุยนํ้าลายลงพื้นแล้ว เพราะเขามองว่ามันสกปรก ติดเชื้อง่าย เรื่องการทิ้งขยะซุ้ยๆ ซุ้ยๆ เริ่มหายไป นี่คือการบอกว่าวิกฤตมันเป็นโอกาส เพราะฉะนั้น วิกฤตเศรษฐกิจของเราที่ผ่านมาเกิดจากอะไร เราพยายามจะไม่พูดถึงมัน เราจะต้องย้อนกลับมาถามว่า วิกฤตที่ผ่านมา นั้น เราควรจะเอาอะไรมาเป็นโอกาส เพื่อให้สังคมไทยอยู่กันอย่างยั่งยืน

ถ้าเรามองถึงธุรกิจ ธุรกิจนี้ กำไร (Profit) เป็นปัจจัยพื้นฐาน (Fundamental) ที่ทำให้ธุรกิจเข้มแข็ง แต่บางคนไปมองมิติเดียวว่า ธุรกิจเติบโตเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ เพราะฉะนั้น ก็เลยกู้เงินมาเพื่อโต ทำให้ไม่ Wealthy เพราะเงินกู้มีค่าใช้จ่าย ถ้ารายได้ไม่สูงกว่ารายจ่าย ก็ต้องแพ้ นั่นคือ **สิ่งที่เราเองจะต้องมาถามว่าปัจจัยพื้นฐานของเราอยู่ที่ไหน** ผมมองเรื่องของปัจจัยสี่เป็นหลัก คือถ้าสังคมใดปัจจัยสี่อ่อนแอ สังคมนั้นก็มีมนุษย์ที่มีความอ่อนแอแล้ว เมื่อมนุษย์มีความอ่อนแอ ศักยภาพประชากรคือสิ่งสำคัญที่สุดในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพราะฉะนั้น ศักยภาพของประชากรจึงเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งก็คือปัจจัยสี่ แล้วปัจจัยสี่มีสิ่งแวดล้อมใหม่ แนนอน สิ่งแวดล้อมก็คือทรัพยากรธรรมชาติ มีเรื่องอะไรมากมายที่เป็นสิ่งแวดล้อมของปัจจัยสี่

ผมคิดว่าสิ่งที่รัฐบาลนี้จะต้องพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนนั้น รัฐบาลได้เน้น 3 เรื่องหลัก คือ หนึ่ง **ค่าใช้จ่ายของประชากร** ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอันไม่ควรจะเป็นค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายจ่ายของคนที่มีรายได้น้อยหรือคนจน จึงช่วยลดค่าใช้จ่ายของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ 30 บาทรักษาทุกโรค ธนาคารประชาชน ที่ได้เปลี่ยนจากหนึ่ระบบเป็นหนึ่ในระบบเพื่อลดต้นทุนของทุน เรื่องที่สองก็คือ **การเพิ่มรายได้** ให้กับประชาชน ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้แล้ว ยังไม่พอ ต้องทำเรื่องที่สาม ด้วยการขยายโอกาส ซึ่งประชาชนทุกระดับต้องสามารถอยู่ได้ด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายจ่าย ขยายโอกาส ธุรกิจที่วิกฤตที่ผ่านมา บริษัทไทยส่วนใหญ่ตอนนั้น ลดรายจ่ายเพียงอย่างเดียว ถูกครึ่งเดียว เพราะว่าทำข้อสอบข้อเดียว ฉะนั้น ต้องมีไอเดียในการเพิ่มรายได้ด้วย เมื่อเพิ่มรายได้เสร็จแล้ว และชนะรายจ่ายแล้ว อาจจะรอดแต่ไม่โต ถ้าจะให้โตต้องขยายโอกาสคือ ขยายการตลาด

เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงมองประเทศไทยในภาพรวมของการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาสนี้ ด้วยการแก้ปัญหาความยากจนเป็นหลัก ส่วนการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายกับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจนั้น เป็นสิ่งที่เสริมกันไปด้วยกัน การมองการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายของรัฐบาลนั้น ผมมีโอกาสเข้าไปประชุมเรื่อง Financing for Development ของ UN ซึ่งจัดที่เม็กซิโก ปรากฏว่า สิ่งที่เรานำพูดกันเรื่องหนึ่งก็คือ ทุกประเทศต้องการเงินเพื่อไปพัฒนาประเทศ โดยเงินที่จะได้มานั้นมีอยู่ 4 ทาง คือ ทางที่หนึ่งเกิดจากเงินที่ได้จากการค้า (Trade) ทางที่สอง เกิดจากเงินกู้ยืม (Loan) ทางที่สามเกิดจากเงินให้เปล่า (Grant-in-aid) และทางที่สี่ เกิดจากเงินที่เขามาลงทุนในประเทศเรา (Investment)

ถามว่า ประเทศทุกประเทศต้องการเงินจากไหนมาพัฒนาประเทศ ก็ต้องมาจากการค้าและการลงทุนเป็นหลัก เพราะไม่ต้องการกู้ยืม เนื่องจากมีดอกเบี่ย ไม่ต้องการขอเปล่า เพราะว่าเป็นหนี้บุญคุณ เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงได้เดินภาพรวมด้วยการขยายตลาด หรือ Market Access ซึ่งจะเน้นเรื่องการค้าต่างประเทศ ผมอยู่มา 2 ปีกว่า ผมเดินทางมา 40 กว่าเที่ยวแล้ว ผมเชื่อว่าผมเป็นนายกฯ ที่เดินทางมากที่สุด ถ้าเราขยายตลาดให้กว้างได้เท่าไร ก็จะเป็นหลักของ Demand Supply แสดงว่าเราได้เพิ่มอุปสงค์ แต่อุปทานของเรา มีเท่าไรก็ขายไม่หมด จึงเป็นสิ่งที่ได้

เรื่อง FTA (Free Trade Area) เป็นเรื่องหนึ่งที่รัฐบาลได้ทำ บางคนอาจจะมองว่า FTA เราเสียเปรียบ ท่านต้องมองว่า ประเทศไทยผลิตสินค้าปัจจัยสี่เป็นส่วนใหญ่ วันก่อนผมคุยกับประธานเทสโก้ (TESCO

LOTUS) สินค้าในเทสโก้คือ สินค้าทุกชิ้นที่ประเทศไทยผลิตหมด ไม่ว่าจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรกรรม ยอดขายเทสโก้บริษัทเดียว มีมูลค่าเท่ากับ 1 ใน 3 ของ GDP ประเทศไทย เพราะฉะนั้นถ้าเราสามารถขายของทุกอย่างที่ผลิตได้ประเทศไทย ผมว่าในแง่ของเศรษฐกิจ เราไม่มีปัญหา แต่เราต้องมี Balance ตัวอื่น เพราะฉะนั้นเรื่องของการตลาดจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ผมต้องการเจาะ เรามี 63 ล้านคน แลกกับจีน 1,300 ล้านคน แลกเสร็จแล้วเรายังไม่หมดไป 63 ล้านยังอยู่ เราไปแลกอินเดียอีก 1,000 ล้านคน แลกเสร็จแล้วเรายังไม่หมด 63 ล้านยังอยู่ เราไปแลกกับสหรัฐอเมริกาอีก 250 ล้านคน แลกเสร็จยังอยู่ ยังแลกกับญี่ปุ่นได้อีก ถ้าเราซ้ำ เราเอา 63 ล้าน ไปแลกแค่ 63 ต่อ 63 แล้วนี่ แสดงว่า Leverage ไม่พอ เพราะฉะนั้นผมเลยเปิด FTA รวดเดียว แล้วผมมองว่า ในอนาคตข้างหน้า ของที่ผลิตในประเทศไทยจะไม่พอขาย เพราะตลาดมันใหญ่กว่ากำลังการผลิตของเรา

เรื่องที่สองคือทุน เราเป็นประเทศที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ถ้าคนเข้าใจทุนนิยม เพียงซึกเดียว อันตราย เราเล่นกอล์ฟกับเพื่อน เราเล่นเกมส์กับเพื่อนไม่ได้ เพื่อนก็ให้แถมต่อ แต่การแข่งขันในโลกเสรีนิยมไม่ให้แถมต่อใคร แต่เราในฐานะเป็นรัฐบาล ต้องเข้าใจว่า ความแข็งแรงของคนไทยไม่เท่ากัน เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงต้องไปดูแลสังคมฐานล่าง แล้วขณะเดียวกันก็ต้องแข่งขันไป ประคองสังคมฐานบนไป แล้วพร้อมกับดึงสังคมฐานล่างให้ขึ้นตามมาให้ทัน เราไม่สามารถจะเป็นไปในลักษณะของ Single Tasking Computer เหมือนเมื่อก่อน คิดทีละอย่างไม่ได้ได้อีกแล้ว ต้องเป็น Multi Tasking Computer เป็นคอมพิวเตอร์ที่คิดหลายทางพร้อมๆ กัน แล้วทำพร้อมๆ กัน เพื่อที่จะพาคนข้างล่างขึ้นมา เพื่อให้เขาต่อสู้กับกระแสโลกาภิวัตน์ไหว พร้อมกับที่เราจะนั่งนอนใจไม่ได้ เพราะถ้าเราไม่แข่ง เขาก็มาแข่งกับเรา เราบอกว่า เรายังไม่พร้อม เขาบอกไม่ได้ ยังไงคุณต้องแข่ง เพราะโลกนี้ทั้งโลกเขาเป่านกหวีดแล้ว นี่คือสิ่งที่เราอยู่เฉยไม่ได้ เราอย่าไปคิดว่า ผมจะปิดประเทศ แม้กระทั่งลาว บอกว่าไม่แข่งกับใคร ก็ไม่ได้ ยังต้องมาแข่ง

เพราะฉะนั้นระบบทุนนิยมนี้ เป็นระบบที่จะต้องให้คนเข้าหาแหล่งทุนได้ ถ้าคนเข้าหาแหล่งทุนไม่ได้ ก็จะไม่มีการไปสร้างความมั่งคั่งให้แก่ครอบครัว แล้วจะอยู่ได้อย่างไร เราจึงต้องให้คนไทยมีโอกาสเข้าหาแหล่งทุน แหล่งทุนเหล่านี้ จริงๆ แล้วไม่มีอะไร ประเทศที่เจริญแล้ว เป็นประเทศที่สามารถเอาความเชื่อถือตัวเดียวมาเสกกระดาษเป็นเงิน ส่วนประเทศที่ไม่มีควมน่าเชื่อถือ มีเงินแท้ๆ ถูกเสกให้เป็นกระดาษ เห็นไหมว่า ประเทศเราถูกลดค่าเงินบาทครั้งแล้วครั้งเล่า เมื่อก่อนผมจำได้ว่า ผมจบปริญญาตรีใหม่ๆ ได้ทุนไปเรียนปริญญาโท แวะญี่ปุ่นครั้งแรก 100 เยนเท่ากับ 7 บาท วันนี้ 100 เยน เท่ากับ 36-37 บาท เราสู้เขาไม่ได้ แต่ถึงแม้ญี่ปุ่นจะเก่ง วันนี้ญี่ปุ่นทำงานเหนื่อยแทบตาย ผลิตรถยนต์ ผลิตภัณฑ์ขาย ส่งออกไปทั่วโลก เก่งมาก แต่ผลสุดท้ายญี่ปุ่นเก็บความร่ำรวยด้วยการถือกระดาษของของสหรัฐอเมริกาไว้ (Chesterly Bond) นี่คือการมั่งคั่ง (Wealth) ของญี่ปุ่น แล้วถึงเวลาจะมากระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ก็มีปัญหา เพราะยังไม่อยากขาย เดียวดอลลาร์ตก

วันนี้เราจะต้องเข้าใจเครื่องมือทางการเงินของโลก เพื่อให้เราทันเขา ถ้าไม่ทันก็เสร็จ เราถือว่าประเทศไทยได้ใช้บทเรียนที่ผ่านมาจากการเจอ Fast Capital Flow คือเงินไหลเข้าออกอย่างรวดเร็ว โดยที่ไม่ติดตาม แล้วหลงไหลกับตัวเลข โดยไม่คำนึงว่าตัวเลขนั้น Wealthy หรือไม่ Wealthy เราลืมไปว่า จะต้องดูเรื่อง Balance ทางเศรษฐกิจอย่างไร เมื่อเงินไหลเข้ามาในภาคเก็งกำไร นั่นคือเรา

ขาดทุนแน่นอน ยกตัวอย่าง 2 วันนี้ เงินไหลเข้ามา 2,000 ล้านเหรียญสหรัฐ ไล่ตรวจดูแล้วพบว่า 500 ล้านเหรียญไปตลาดหลักทรัพย์ อีก 1.5 พันล้านเหรียญ ไปฝาก เพราะว่าอัตราดอกเบี้ยของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ตั้งไว้คือ 1.75 ส่วนต้นทุนของเขายู่ที่ 1.07 เขาได้กำไร 60 กว่าสตางค์ พอเราลดลงมาเหลือ 1.25 ก็ไม่เป็นไร เราไม่ได้ไล่ แต่ว่าให้เขาไปลงทุน อย่าเอามาใช้อย่างนี้ เพราะเราจะขาดทุนในสมัยอดีตเราผูกเงินบาทไว้กับดอลลาร์ กู้เงินจากต่างประเทศมา มีต้นทุนประมาณ 6-7 % แต่มาฝากประเทศไทยได้ 13 % เราขาดทุนทันทีประมาณ 6 % แล้วปล่อยให้ขาดทุนนานมาก และเงินเต็มเมืองคนไทยก็เอาไปเก็งกำไรต่อ ก็เลยกลายเป็นว่าไม่สร้างสรรค์ เงินเหล่านั้นไม่ Wealthy เราก็เสียเปรียบ

เพราะฉะนั้นวันนี้ผมถึงสร้างเรื่องของตลาด **Asia Bond** ขึ้นมา เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดความน่าเชื่อถือในเอเชีย และให้เงินในเอเชีย ลงทุนในเอเชีย เหมือนกับในอดีต เราชอบเงินในชนบทมาสร้างความมั่งคั่งในเมือง Talent ดีๆ เข้ากรุงเทพฯ หหมด Talent อยู่ในชนบทน้อยเพราะว่าไม่มีโอกาสให้เขา เพราะฉะนั้นชนบทไม่มีอะไรเหลือ ก็ต้องกินทรัพยากร ต้องกินของเก่า ประเทศไทยในวันนี้ ถึงไม่ค่อยเหลืออะไร รัฐบาลวันนี้ถึงเอาทุนกลับไป ก็กำลังจะใช้ระบบนโยบายของผู้ว่าฯ CEO เพื่อให้ผู้ว่าฯ ได้วางแผนกับท้องถิ่น มียุทธศาสตร์ในการสร้างความเจริญให้ต่างจังหวัด ฉะนั้น 76 จังหวัดก็มียุทธศาสตร์เป็นของตัวเอง แต่ละจังหวัดจึงโตขึ้นมาพร้อมๆ กัน เท่ากับเราใช้แม่แรงยกประเทศไทยให้สูงขึ้นพร้อมๆ กัน นี่คือนสิ่งที่เราต้องทำ ผลสุดท้าย ทุกๆ จังหวัดก็จะแย่ง Talent กัน และพัฒนา Talent กันใหม่ๆ เพื่อจะสร้างให้จังหวัดนั้นเข้มแข็ง ความเจริญของประเทศไทยก็จะกระจายไป ไม่ใช่มีแค่เฉพาะกรุงเทพฯ หรืออำเภอเมืองเท่านั้น อำเภออื่นๆ นี่พอหลุดจากกรุงเทพฯ ไปนิดเดียวก็คนละเรื่องเลย อย่างนี้ไม่ Balance Development เมื่อไม่ Balance ก็ไม่ Sustain นั่นคือสิ่งที่รัฐบาลนี้กำลังทำ

เป้าหมายความยากจนคือเป้าหมายสำคัญที่จะต้องจัดให้ได้ในอีก 6 ปีที่ผมคาดว่าจะได้เป็นรัฐบาลอีกสมัยหนึ่ง ผมต้องทำเรื่องคนจนให้หมดไป เพราะคนจนเป็นภาระ (Burden) ของสังคม ที่เราต้องพาเขาขึ้นมา ถ้าเราพาเขาพ้นจากความยากจน เขาจะเปลี่ยนจากคนที่เป็ภาระของสังคม มาเป็นคนที่สามารถผลิต หรือ Contribute ให้กับสังคมได้ เรากำลังแปลงคนซึ่งในชีวิตเหมือนหุ่นยนต์จำนวน 8-9 ล้านคน ที่ตื่นมาไม่มีความหวังในชีวิต ให้มาเป็นคนซึ่งมีความกระปรี้กระเปร่า มีความหวังในชีวิต สามารถมีผลผลิตให้กับสังคม ให้กับครอบครัวเขา เพราะฉะนั้น ต้องเปลี่ยนคนจนซึ่งตอนที่ผมเข้ามามีอยู่ 9.9 ล้านคน ให้มาเป็นคนที่ผลิตให้กับสังคม เท่ากับท่านได้ 2 ต่อ 20 ล้าน **เปลี่ยนภาระเป็นพลัง** นั่นคือสิ่งที่รัฐบาลนี้ต้องทำให้ต่อไป และต้องเน้นเรื่องนี้แน่นอน โดยการเข้าหาแหล่งเงิน (Capital) เป็นเรื่องหนึ่ง การเปิดตลาดเป็นเรื่องที่สอง และเรื่องที่ 3 เป็นเทคโนโลยี

เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้คนได้เรียนลัด วันนี้เทคโนโลยีราคาถูกลง ใช้งานง่ายขึ้น อย่าคิดว่าชาวบ้านไม่สนใจเทคโนโลยี ผมไปบ้านสามขา กับคุณพารณมาเมื่อ 2 วันนี้ มีแม่ ป.2 ไปรอรับลูกซึ่งเรียนคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ Constructionism Lap ของคุณพารณ ระหว่างนั่งรอลูก ลูกก็เลยสอนให้แม่เล่นคอมพิวเตอร์ ที่แรกก็ให้แม่เล่นเกมสีก่อน เล่นไปเล่นมาสนุก ก็เลยสอนให้แม่รู้จัก Excel Software และก็

มาสอนให้แม่ทำบัญชีร้านค้าย่อยชุมชน ตอนนี้แม่บริหารร้านค้าชุมชนไม่ขาดทุนแล้ว เพราะไม่ต้องจ้างคนมาก ทำบัญชีได้ รู้ต้นทุน ตั้งราคาขาย มีกำไร เรื่องอย่างนี้มีตัวอย่างมากมาย

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีเดี๋ยวนี้นี้ ใช้ง่าย แล้วอย่าคิดว่าคนจนไม่กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เทคโนโลยี วันนี้ทุกตำบล 7,000 กว่าตำบล ของประเทศไทยมีอินเทอร์เน็ตแล้ว แล้วก็มีการเชื่อมร้านค้าเข้าไปในระบบอินเทอร์เน็ต บางตำบลมี e-Commerce ด้วย ใน Thaitambon.com นั่นคือ การแก้ปัญหาความยากจน ต้องใช้อย่างน้อย 3 เรื่อง ที่รัฐบาลนี้กำลังทำ คือ การเข้าหาแหล่งทุน การเปิดตลาด และการใช้เทคโนโลยีมาช่วย แต่ว่ามีอีกหลายเรื่องที่ต้องทำในรายละเอียด

แน่นอน สิ่งที่ต้องทำอีก 2-3 เรื่อง ก็คือ กำลังจะทำเรื่องของน้ำ เรามี Grid ไฟฟ้า แต่ยังไม่มี Grid น้ำ ก็ใช้ชลประทานทางท่อผสมกับชลประทานเปิดที่มีอยู่ เอาชลประทานที่มีอยู่แล้วมาดั่วว่าขาดตรงไหน ก็ใช้ชลประทานทางท่อเสริมเข้าไป วันนี้ประปาก็ใช้น้ำ เกษตรกรก็ใช้น้ำ น้ำเดียวกัน แต่พอเป็นประปา เรามี Treatment แต่เกษตรกรไม่มี Treatment วันนี้เรามีน้ำแล้ง กับน้ำท่วม เพราะอะไร เพราะความสามารถในการอุ้มน้ำแต่ละที่มันมีปัญหา ฉะนั้น เราจะต้องใช้ระบบ Grid น้ำ เมื่อน้ำท่วมที่หนึ่งก็ Feed เข้าสู่ระบบเพื่อไปเติมในที่ที่มันแห้ง ซึ่งคิดว่าถ้าจะทำก็ต้องใช้เงินประมาณ 2 แสนล้านบาท ไม่เป็นไร 2 แสนล้านบาทนี่ ถ้าเป็นต่างประเทศมาทำ ผมก็จะแลกด้วยสินค้าเกษตร พอทำเสร็จ ผลผลิตที่ได้จากการมีระบบน้ำที่ถูกต้องนี้ จะได้ผลผลิตส่วนเกินมากกว่าทุนที่เราจะลงทุน เท่ากับได้ฟรี จึงเป็นเรื่องที่ต้องทำธรรมชาติต้องฟื้นคืน

วันนี้สภาพของธรรมชาติของเรา มันรองรับจำนวนมนุษย์ จำนวนการบริโภคสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน ไม่ว่าอากาศหรืออะไร ไม่พอแล้ว จะต้องพยายามฟื้นฟูธรรมชาติให้คืนกลับมาได้มากที่สุด ถึงแม้จะลงทุนเท่าไรก็คุ้ม เพื่อเราจะรักษาสังคมไทยนั้นอยู่ได้อย่างดี เรามีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรามีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่ง 2 กระทรวงนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยตรงนอกเหนือจากกระทรวงอื่น ซึ่งกระทรวงเหล่านี้ จะต้องเร่งเอาสิ่งที่ขาดคืนกลับมาให้ได้ เราต้องช่วยกันคิดว่า เราขาดอะไรแค่ไหนแน่นอน เราจะต้องสร้าง Benchmark ขึ้นมา ที่สำคัญ **ที่ประชุมนี้จะต้องมีคำตอบให้ได้ว่า แล้วเราจะเดินไปสู่ Benchmark ที่เราวางร่วมกันนั้นอย่างไร วิธีใด ใช้เวลาเท่าใด ใช้ใครเป็นเจ้าภาพ**

พอมานึกถึงเจ้าภาพก็อดไม่ได้ที่จะพูดว่า ประเทศไทยมีบุคลากรที่มี Talent พร้อม แต่ไม่มีเจ้าภาพทุกเรื่อง เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่ห่วงเรื่องหน้าตา คือถ้าใครทำผิดก็จะเสียหน้า เลยไม่มีใครรับเป็นเจ้าภาพ ไม่มีรัฐบาลไหนที่เหมือนรัฐบาลผมที่กล้าทำเรื่องยากๆ เพราะว่าสังคมบางส่วนพร้อมที่จะค่าพร้อมที่จะประจาน นี่คือนั่นที่ต้องร่วมกันของคนทั้งชาติ (Effort) ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐบาลเท่านั้น ถ้าประเทศจะอยู่ได้ สังคมไทยต้องเป็นสังคมที่สร้างสรรค์กว่านี้ สื่อมวลชนไทยก็เช่นกัน ถ้าสื่อมวลชนไม่สร้างสรรค์ สังคมไม่สร้างสรรค์ สังคมที่เราจะสร้าง ก็หาคนเป็นเจ้าภาพได้ยากขึ้น เมื่อคนไม่กล้าเป็นเจ้าภาพ ก็ไม่มีใครรับผิดชอบ มีแต่รับผิดชอบ ไม่รับผิดชอบ เพราะฉะนั้นเราจะต้องให้กำลังใจทุกคนมาช่วยกันทำงาน ทุกคนต้องมาช่วยกันทำเรื่องยาก ๆ ต้องถือว่าเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องร่วมกันทำ

ไม่อย่างนั้น ไม่มีทาง เราก็หมักหมม เราก็แชเอาไว้ ยาเสพติดเราปล่อยมา 20 กว่าปี ทำลายลูกหลานเราไปเท่าไร ฟังจะเอาอยู่ไม่กี่วันนี้ แต่ก็ยังต้องเผ่าต่อ ไม่รู้ว่าจะยังยืนหรือเปล่า แต่พอลงมือทำ พวกที่พร้อมจะดำ ดำได้ทุกวัน ถ้าท่านมีลูกรักกับลูกชังอยู่ 2 คน ลูกรักสอบที่ไรตกทุกที่ ลูกชังสอบที่ไรได้ A ทุกที่ ได้ A นี้ 80 % เขาให้ A แล้ว 20 % ที่ลูกชังทำผิด ทำให้ไม่เต็มนี้ ถูกดำแล้วดำอีก ส่วนลูกรักสอบตก สอบที่ไรก็ได้ 40 % พอสอบได้ 45 % ก็ชมว่าเก่งจริงๆ ได้ขึ้นมามากตั้ง 5% สังคมไทยจะต้องไม่มีลักษณะอย่างนี้

วันนี้ผมเข้มแข็ง ไม่ต้องห่วง ผมมีกำลังใจแน่ ปัญหาก็คือว่า ผมห่วงอีกหลายๆ คน ที่จะกล้าทำในสิ่งที่มันยาก ถ้าเรายังกลัวว่าจะเสียหน้า แม้กระทั่งความเป็น Entrepreneur ในประเทศไทยนี้ สร้างยากมาก เพราะต้องกล้าที่จะล้มเหลว แต่มนุษย์เงินเดือนนั้น (Salary Man) สร้างง่ายมาก เพราะฉะนั้น ถ้าล้มเหลวไปแล้ว ต้องให้กำลังใจ ถ้าล้มเหลวแล้วไม่ให้กำลังใจ คนก็ไม่กล้าลุกขึ้นมาสู้ใหม่ สังคมไทยกำลังเป็นสังคมที่เรา กำลังต้องการความคิดที่สร้างสรรค์ ช่วยกันพัฒนาจรรโลง effort ทั้งหลายที่เราทั้งหลายอยากให้ยั่งยืน มันจะเป็นจริง แต่ท่านไม่ต้องห่วงที่ผมพูดอย่างนี้ ยังไงผมก็มีเป้าหมายที่ชัดเจน คือ 2 เทอมที่ผมจะอยู่ที่นี่ ความยากจนต้องหมดไป ต้องพยายามทำให้คำว่า น้ำแล้ง น้ำท่วม มีน้อยที่สุด นั่นคือการแก้ปัญหาระบบน้ำ จะต้องเอาทรัพยากรกลับมาคืนกลับมาให้ได้มากที่สุด จะต้องทำ GDP ประเทศให้เติบโต (Growth) เร็วกว่านี้

ทำไมผมถึงต้องการให้ GDP ของประเทศเติบโต Growth หมายถึงอะไร หมายถึงการขยายการผลิต การขยายการผลิตหมายถึงอะไร หมายถึงการขยายการลงทุนและการจ้างงาน อย่างลืมนะ วันนี้เรามี Excess Liquidity มีเงินล้นสภาพคล่องจำนวนมาก ถ้าไม่มีการขยายการลงทุน เงินเหล่านี้ก็ไม่ถูกดูดออกไป นี่คือเหตุผลที่ 1 เหตุผลที่ 2 หลังจากที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ นักเรียนที่จบใหม่ ไม่มีงานทำ บางคนก็ไปเรียนปริญญาโทต่อ คนไทยเดิมที่เคยตกงาน พอมี Growth คนเหล่านี้ ก็กลับมาสู่ภาวะการจ้างงาน แต่ว่าเด็กใหม่ก็จบขึ้นมาอีก และคนที่ไปเรียนปริญญาโท รอการจ้างงานอยู่นั้น ก็จบมาแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าวันนี้ Growth ไม่เพียงพอ การแก้ปัญหาการว่างงานไม่พอ ก็จำเป็นต้องมี Growth เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานด้วย แล้วก็มี Growth เพื่อการขยายการลงทุนให้ดูดซับสภาพคล่องที่ล้นตลาด

แต่แน่นอน ผม รัฐบาล จะต้องอุ้มพาคนที่ไม่แข็งแรงวันนี้ ปรึกษาเขา ให้เขาแข็งแรง ให้เขาออกมายืนต่อสู้ได้เหมือนคนอื่น สังคมที่แข่งขันแบบทุนนิยมนี้เหี้ยม พร้อมทั้งจะชวนคนป่วยมาวิ่งแข่งมาราธอน พร้อมทั้งจะพาประเทศที่กำลังไม่แข็งแรงนั้นแข่งขัน เพราะฉะนั้น วิธีที่ดีที่สุดก็คือ ปรึกษาคนที่ป่วยหรือคนยากจนของเรานั้น หายป่วยเร็วๆ จะได้มาช่วยกันทำงาน ช่วยกันต่อสู้ จึงเป็นที่มาของนโยบายรัฐบาลที่ถูกกล่าวหาว่า “ประชานิยม”

นโยบายประชานิยมที่เขาว่ากันนั้น เข้าใจกันคนละมิติ ความจริงแล้วก็คือ นโยบายการเพิ่มศักยภาพของประชากร ให้ประชากรที่เป็นภาระของประเทศ ผลักให้เป็นประชากรที่เป็นพลังของประเทศ ด้วยการเริ่มต้นเหมือนการฟื้นฟูบริษัท โดยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส นั่นคือสิ่งที่รัฐบาลเร่งทำทั้งหมด แล้วแน่นอน บางเรื่องมันเป็นขำมาก บางเรื่องเป็นขำน้อย ไม่ได้หมายความว่ารัฐบาลนี้ไม่ได้

ทำ รัฐบาลทำหลายๆ เรื่องพร้อมกัน เพราะมีถึง 20 กระทรวง ทุกกระทรวงต้องทำงาน และจี้ทุกกระทรวง เมื่อทุกกระทรวงทำเรื่องทุกเรื่องที่ดีควรจะทำของประเทศ แสดงว่าเราได้ทำทุกเรื่องแล้ว

ผมขอเรียนให้ท่านทราบว่า เราพร้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องระบบการศึกษา รัฐบาลกำลังจะทำเรื่อง **“1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน”** เพราะต้องการเชิงรูปธรรม อยากเห็นการปฏิรูปการเรียนการสอนของ โรงเรียนทั้งระบบอยู่ในท้องที่ทุกอำเภอกระจายและขยายออกไปให้เต็มพื้นที่พร้อมๆ กันทั้ง 2 มิติ ซึ่งอีก มิตินั้นก็คือ การทำระบบการศึกษาในภาพรวม รัฐบาลนี้ไม่เคยทำอะไรในมิติเดียว เพราะฉะนั้นถ้าจะ มอง ก็ขอให้พยายามมอง 2 มิติขึ้นไป แล้วจะเห็นว่า รัฐบาลกำลังทำอะไรอยู่

ผมได้ใช้เวลาท่านมากแล้ว ก็ยืนยันอีกครั้งว่า รัฐบาลนี้ ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 2 ชุด คือ **คณะกรรมการ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน** และ **คณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในแข่งขันของประเทศ (กพข.)** ซึ่งทั้ง 2 ชุดมีความเชื่อมโยงกัน จะทำงานไปด้วยกัน มีจุดเน้นที่ต่างกัน แต่สัมพันธ์กัน และก็จะ ทำโดยอาศัยพวกท่านทั้งหลายช่วยเสนอแนะ ช่วยคิด แล้วเราก็มาร่วมกันทำ เพื่อให้ประเทศของเรานั้น มีเป้าหมายเดียวกัน สามารถเคลื่อนต่อไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง พร้อมกับให้ประชาชนของเราที่อยู่ใน ประเทศนี้ มีความสุข มีโอกาส ซึ่งความสุขนั้น นอกเหนือจากสุขที่เป็นธรรมชาติของรูปธรรมของ ครอบครัวแล้ว **ความสุขที่สำคัญก็คือ “ความหวัง”** ถ้าคนไทยหมดความหวัง ก็เท่ากับว่า เรากำลัง เปลี่ยนให้คนไทยเป็นหุ่นยนต์ ในขณะที่โลกพัฒนาแล้ว เรากำลังจะเปลี่ยนหุ่นยนต์ให้คิดได้เหมือน มนุษย์ เพราะฉะนั้น คนไทยจะต้องมีความหวัง ผมขอร้องทุกฝ่ายที่เป็นนักคิดทั้งหลาย ดีได้ ดำได้ แต่อย่าทำลายความหวังประชาชน เพราะประชาชนกำลังมีความหวัง ประชาชนกำลังฟิตที่พื้นตัวเอง พื้น ครอบครัว และแน่นอน เมื่อรวมกันแล้วคือพื้นให้ประเทศชาติเราเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ขอขอบคุณทุกๆ ท่าน ที่ได้มาร่วมสมมนาในวันนี้ ขอขอบคุณนักวิชาการ ท่านผู้อาวุโสที่ได้เห็นเรื่องนี้มี ความสำคัญ ได้เสียสละเวลาอันมีค่า ให้เกียรติกับสภาพัฒน์ มาช่วยกันทำเรื่องนี้ บัดนี้ผมขอเปิดการ สมมนาเรื่อง **“การพัฒนาที่ยั่งยืน”** และขออวยพรให้การสมมนาในครั้งนี้ ประสบความสำเร็จตามความ มุ่งหวังที่ตั้งไว้ทุกประการ

สวัสดิ์ครับ